

УДК 913:911.3

Габчак Н.Ф.

**ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНІ УМОВИ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК
РОЗТАШУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-ОЗДОРОВЧИХ КОМПЛЕКСІВ
«БЕЛЬ РОЯЛЬ» ТА «СОЛЕНІ МЛАКИ» ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Охарактеризовано ресурсно-рекреаційний потенціал туристично-оздоровчих комплексів «Бель Рояль» та «Солені Млаки» Мукачівського району Закарпатської області. На основі аналізу процесів просторово-часової динаміки оцінено можливості та перспективи їх подальшого розвитку та використання в туристичних цілях.

Ключові слова: туристично-оздоровчі комплекси, курортно-рекреаційні зони, родовища мінеральних вод, природно-ресурсний потенціал.

Охарактеризовано ресурсно-рекреационный потенциал туристическо-оздоровительных комплексов «Бэль Рояль» и «Соленые млаки» Мукачевского района Закарпатской области. На основании анализа процессов пространственно-временной динамики оценено возможности их дальнейшего развития и использования в туристических целях.

Ключевые слова: туристическо-оздоровительные комплексы, курортно-рекреационные зоны, залежи минеральных вод, природно-ресурсный потенциал.

The resource recreational potential of tourist recreational complexes as «Bel Royal» and «Soleni Mlaky» in Mukachevo district Transcarpatia region were characterized. On the basis of the analysis about processes of spatiotemporal dynamics the perspectives of their further development and usage in tourist goals were estimated.

Key words: tourist recreational complexes, resort and recreational zones, mineral waters, natural resource potential.

Постановка проблеми. Закарпатська область, незважаючи на невелику територіальну площу (12,8 тис. км²), розташована на південно-західних схилах Українських Карпат та в південно-східній частині Середньодунайської низовини, складовою якої є Закарпатська низовина з давньою назвою Притисянська, володіє значним рекреаційним потенціалом, який становить основу розвитку санаторно-курортної та туристично-рекреаційної мережі краю. Сприятливе геополітичне розташування, межування з чотирма європейськими країнами, забезпечує їй щорічне зростання попиту на відпочинок, лікування та оздоровлення людей. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року [12], яка включає п'ять головних стратегічних цілей, визначає як пріоритет саме розвиток туризму та курортно-рекреаційної сфери на досліджуваній території. Аналіз змін, які відбуваються в даній сфері характеризують наступне: низький рівень туристичної інфраструктури, фінансову нестабільність, низьку рекламну діяльність, тощо. Тому створення бізнес-проектів та побудова нових туристичних об'єктів курортної розбудови, власне на науковому підґрунті, з врахуванням основних принципів функціонального зонування ТРС (територіально-рекреаційних систем) є вкрай актуальною і очевидною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широкий спектр туристично-рекреаційного потенціалу Закарпатської області відображено в працях В.І. Мацоли [8], М.Й. Рутинського [11], В.О. Данилюк [4] та інших вчених. Питання перспектив розвитку та конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортного типу в умовах ринкових відносин вивчали Г.В. Копець [5], В.С. Кравців [6]. Різним аспектам розвитку туризму, ролі та значення туристичних об'єктів, присвятили свої праці О.А. Нікітіна [9,10], В.І. Гетьман [2,3]. Однак, питання розширення мережі сучасних туристичних об'єктів в межах територіально-рекреаційних зон залишається менш вивченим. А комплексного природно-географічного аналізу особливостей функціонування туристичних об'єктів на локальному рівні досліджуваної території ще детально не проводилось.

Саме тому, об'єктом дослідження обрано сучасні туристичні об'єкти - «Бель Рояль» та санаторій «Солені млаки», (с. Лісарня, Мукачівського району), а предметом – чинники виникнення, функціонування, можливості та перспективи їхнього подальшого використання в туристичних цілях.

Метою наших досліджень було конкретизувати чинники, що сприяли їхньому розташуванню, аналіз діяльності та перспективи розвитку даних туристичних об'єктів на території Закарпатської області. Завдання полягає в тому, щоб на прикладі конкретно взятих туристичних об'єктів виокремити ресурсні природно-географічні передумови, визначити можливості й подальші перспективи розвитку рекреації в межах досліджуваної території.

Виклад основного матеріалу. Село Лісарня, що знаходиться в Мукачівському районі – одне із чудових курортних місць Закарпатської області, розкинулось в мальовничій долині р. Визниця, яка є правою

притокою р. Латориці. Середні висоти над рівнем моря 299м, географічні координати - 48°34'36" пн.ш. та 22°42'38" сх.д.. Туристичний маршрут проходить по шосе м. Мукачево → смт. Кольчино → с. Жборівці → с. Кленовець → с. Верхня Визниця → с. Лісарня. Дану територію перетинає Вигорлат – Гутинський хребет, з північного заходу до нього примикає хребет Маковиця, на півночі – гора Бердо (678м), а за 5 км від с. Лісарня на сході г. Дунавка (1078 м) – вершина Синяцького хребта вкрита густими буковими лісами. У рельєфі даної території чітко простежуються наступні особливості: 1) незначні величини вертикального розчленування характерні для центральної частини Маковицького пасма – улоговини Обавського Каменю, де вони становлять 80-170 м/км²; 2) улоговина Обавського Каменю в рельєфі має чітко виражені межі; 3) її західний вал простежується вздовж долини р. Визниці, на півдні вона проходить вододілом між долинами Ламовані (притока Визниці) і Млинського (протока Тур'ї), на сході – по хребту Плішка (992 м), відрогам хребта Товстого, г. Обавський Камінь (979,2 м), на півдні улоговина обмежена невеликими масивами урочища Червоне (798,4 м) і г. Бердо (678,4 м); 4) улоговина сильно розчленована лівими притоками Визниці і верхів'ями Обави [7].

Клімат помірно-континентальний, м'який. Середньорічні температури повітря 6,2–8,0°C, липня - 19–20°C, а січня - 3–4 °C. У ландшафтах даних територій переважають букові ліси.

Зважаючи на різноманітність бальнеологічних ресурсів Закарпаття, є реальна можливість поєднання різних методів та мінеральних вод в технологіях лікування та оздоровлення в межах 10 лікувально-оздоровчих рекреаційних зон краю. Водночас кожна рекреаційна зона має свою специфіку, яка і визначає потенційні напрямки та перспективи застосування бальнеологічних ресурсів. Село Лісарня територіально входить до Мукачівської курортно-рекреаційної зони, яка функціонує на базі 7 основних родовищ мінеральних вод, з яких освоєні тільки 5. Загалом, особливості складу основних груп мінеральних вод такі:

- термальні хлоридні натрієві, йодо-бромні та борні розсоли;
- сульфідні води;
- азотні кремнієві води.

За останні два роки в межах досліджуваної території значно покращилась туристична інфраструктура:

- побудовано сучасний туристично-оздоровчий комплекс «Бель Рояль»;
- проходить реконструкція та капітальний ремонт санаторно-оздоровчого комплексу «Солені Млаки»;
- функціонує комплекс відпочинку «Вольногора»;
- проводиться часткова реконструкція оздоровчого табору «Білочка»;
- відремонтовано автомобільну дорогу.

В цілому від діяльності закладів туристично-рекреаційної галузі Мукачівського району за 2012 р. до бюджетів різних рівнів надійшло

майже 11млн.грн. Таким чином до місцевого бюджету було відраховано 2205,57 тис.грн (на 42,23 тис.грн збільшилося), а до державного бюджету відрахування зросли на 1,3% і становлять 8605,7 тис. грн. (рис.1)

Рис.1. Діяльність закладів туристично-рекреаційної галузі Мукачівського району Закарпатської області за 2012 рік

В березні 2013 р. введено в експлуатацію новий сучасний туристично-оздоровчий комплекс «Бель Рояль», який не тільки розширив мережу туристично-рекреаційних закладів Мукачівського району, а й створив більше 100 робочих місць, які зможуть в найближчий час надати сільським жителям «новий подих життя» (рис.2).

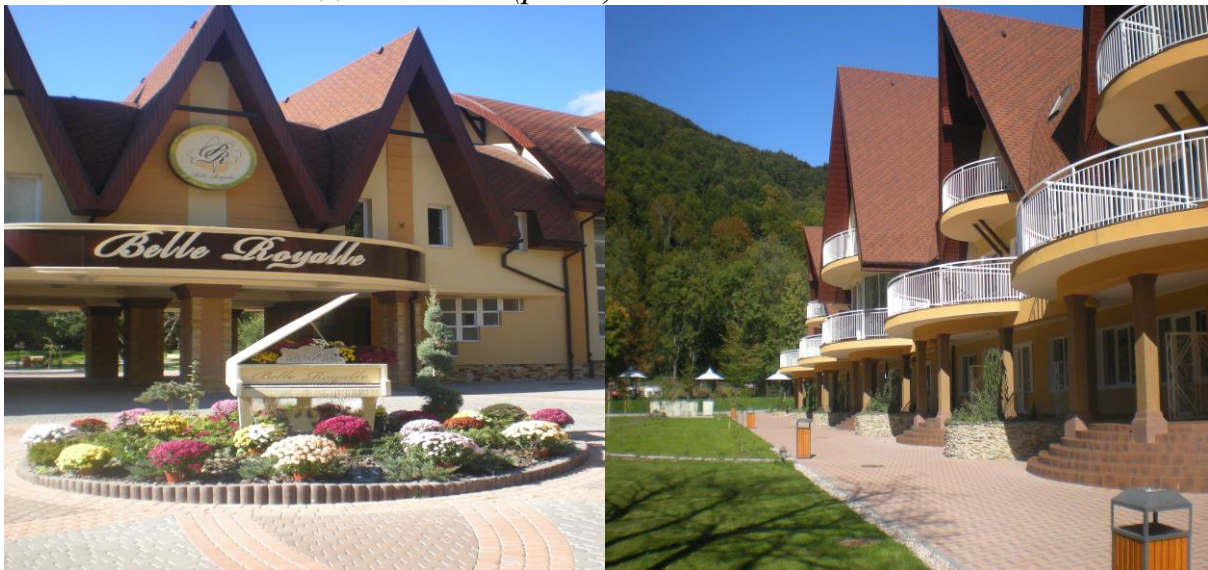

Рис.2. Туристично-оздоровчий комплекс «Бель Рояль», 2013р.
(світлина автора)

В інфраструктуру ТОК «Бель Рояль» входять: готель, мотель, ресторани європейської та закарпатської кухонь, відкритий та закритий

басейни, фітнес зал, Спа-центр. Залежно від категорії номеру та сезонності ціна номера «люкс» коливається в межах 710-610грн, номер «стандарт» відповідно 580-480грн та «люкс сімейний» - 1000-900грн. Різного виду оздоровчі процедури – масаж, галокамери, а також термальні азотно кремнієві води є доказовою базою успішного відновлювального лікування.

Азотно кремнієві терми представляють цінність як для питного, так і зовнішнього застосування, у різних технологіях бальнеологічного лікування з метою первинної, вторинної бальнеопрофілактики та бальнеореабілітації.

Ефективне використання наявного гідромінералогічного потенціалу потребує проведення цілої низки заходів:

- розробки нових та оновлення існуючих лікувальних технологій, доведення їх до міжнародних стандартів;
- розширення об'єму послуг з урахуванням розвитку та нових напрямків в лікувальному та оздоровчому туризмі, Fitness, Wellness – програм;
- якісне покращення та розширення інфраструктури санаторно-лікувальних та оздоровчих закладів.

Комплекс відпочинку «Вольногора» пропонує рекреантам проживання в дерев'яних котеджах, відкритий басейн, банкетний, VIP та конференц-зали, спортивний та дитячий майданчик, російську лазню з басейном та чан з мінеральною водою із значною концентрацією сірководню. На сірководневих мінеральних водах досліджуваної території функціонує санаторій «Солені млаки», розміщений в однойменному урочищі. Частина 2-го корпусу перебуває в стадії капітального ремонту. Солені Млаки (Солені Багна), що отримали назву від мінерального джерела здавна відоме своїми лікувальними властивостями. У дорадянські часи кожного літа тут вибудовували курені, в яких кілька тижнів жили люди, що бажали вилікуватись від ревматизму та інших недуг. Викопували неглибоку яму, обмазували її глиною та заливали мінеральною водою. На вогнищі розігрівали андезитові валуни й кидали їх у воду, так починалась лікувальна процедура. Згодом пробурена свердловина виявила великі запаси сірководневих вод, що за хімічним складом аналогічні мінеральним водам санаторію «Синяк», але із значно більшою мінералізацією.

Село Лісарня з мережею рекреаційно-відпочинкових закладів починає дедалі виразніше позиціонувати себе на ринку як дестинація для тихого ековідпочинку. Рекреантам пропонується займатися екотуризмом (піші прогулянки в букових лісах, тиха охота, збирання ягід (малина, ожина, чорниця), лікарських трав із користю для здоров'я - в умовах активної кліматофітотерапії та профілактично-лікувального вживання необхідних для організму азотно кремнієвих та сірководних мінеральних вод. Комплексне поєднання сучасних лікувально-профілактичних технологій з можливістю активного відпочинку на досліджуваній території є найбільш перспективним і фактично означає зближення санаторно-курортного лікування і лікувально-оздоровчого туризму. Так, розроблено

декілька комбінованих і пішохідних туристичних маршрутів. Серед них найбільшим туристичним попитом користується подорож на Обавський камінь. Обавський камінь – кратерна частина стародавнього вулкану площею більше 1 га, скеляста вершина якого розташована на висоті 1007 м над рівнем моря, утворена 20 млн. років тому внаслідок виверження вулкану третинного періоду (рис.3).

Рис.3 Обавський камінь

Рис. 4 Водоспад «Скакало»

Не менш цікавою принадою є водоспад «Скакало», розташований на потоці Матеків в урочищі Нижнє Грабовище за 3,5 км від с. Чинадієво, Мукачівського району (рис.4). Також рекреанти можуть відвідати такі цікаві туристичні об'єкти як палац Шенборнів, замок Паланок, водоспад Воеводин, Полонину Руну, Лумшорські водоспади тощо [1].

Висновки. Село Лісарня Мукачівського району Закарпатської області має значний природно-ресурсний потенціал, який ще недостатньо використовується в якості туристичних ресурсів, але перспектива його використання очевидна для організації туристичної діяльності на досліджуваній території. Створена мережа туристично-оздоровчих об'єктів «Бель Рояль», «Вольногора», «Солені Млаки» забезпечить щорічне збільшення рекреантів та на 50% вирішить проблему безробіття сільських територій. Для подальшого розвитку туризму необхідне створення нових ніш та оздоровчо-туристичних об'єктів для залучення більшої кількості рекреантів з лікувально-оздоровчою метою. Окрім того, найбільш перспективними напрямками туристичної діяльності на даній території слід вважати розвиток пізнавального, активного, екологічного та агротуризму.

Використані джерела:

1. Габчак Н.Ф. Функціонування санаторно-курортної та оздоровчої сфери в межах Закарпатської області: головні аспекти дослідження //Ж-л Географія та туризм. В.23.- Київ,2012. – С.113-120.

2.Гетьман В.І. Курортно-рекреаційні системи Українських Карпат //Український географічний журнал. – 1999. – № 3. – С. 34–37.

3. Гетьман В.І. Сучасний стан і перспективи розвитку курортної справи в Карпатському регіоні // *Гори і люди (у контексті сталого розвитку. Матеріали міжнар.наук. конф. (м.Рахів, 14-18 жовтня, 2002. – С. 39–41.*
4. Данилюк В.О. Характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Карпатського регіону Ж-л *Географія та туризм. В.23.- Київ,2012. – С.107-113.*
5. Коpecь Г. Р. Розвиток логістики туризму у сучасних умовах господарювання України [Текст] / Г. Р. Коpecь // *Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. [„Маркетинг та логістика в системі менеджменту”], (9–10 листопада 2006 р., Львів) / Нац. ун-т „Львівська політехніка”, 2006. – С. 149–150.*
6. Кравців В.С., Жук П.В. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах//*Економіка України. – 1993. -№12. – С.57-62.*
7. Кравчук Я.С. Геоморфологічна регіоналізація вулканічного хребта У.К. // *Проблеми геоморфологічні і палеогеографічні У.К. і прилеглих територій: матеріали III міжнародного семінару. – Л.: [Б, В], 2008. – 320 с.*
8. Мацола В.І. Формування і розвиток рекреаційно-туристичного комплексу Закарпатської області: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.10.02 /НАН України Інститут регіональних досліджень. – Львів, 1996. – 29 с.
9. Никитина О.А. Управление формированием интегрированных санаторно-курортных комплексов в регионе. [Електрон. ресурс]: автореф. дис. ... д-ра.экон. наук: 08.00.05. / О.А. Никитина. – Санкт-Петербург, 2009 – 37 с. -[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vak.ed.gov.ru>.
10. Никитина О. А. Приоритеты экономического развития регионального санаторно-курортного рынка / О. А. Никитина [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : www.rae.ru/fs/pdf/2004/6/12.pdf
11. Рутинський М.Й. Рекреаційно-географічні переваги, періодизація та перспективи розвитку Розлуцької територіальної курортно-рекреаційної системи у Верхньодністрівських Бескидах Ж-л *Географія та туризм. В.23.- Київ,2012. – С.156-167.*
12. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: www.carpathia.gov.ua/ua/139.html.